

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Радка Василева Влахова-Руйкова, Софийски университет „Св. Климент Охридски”

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност ‘професор’ на ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин” при БАН по професионално направление 2.1. **Филология**, научна специалност: **Български език (българска лексикология и лексикография)** за нуждите на Секцията за българска лексикология и лексикография

В конкурса за ‘професор’, обявен в Държавен вестник, бр. 62 от 29. 07. 2014 г., и в интернет страница на ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин” при БАН за нуждите на Секция за българска лексикология и лексикография като кандидат участва доц. д-р Диана Георгиева Благоева-Стефанова.

Диана Благоева-Стефанова е завършила специалността Славянска филология в СУ „Св. Климент Охридски” през 1985 г. със степен „магистър”. През следващата година е била редовна специализантка към Катедра по славянско езикознание на Факултета по славянски филологии. Започва професионалната си дейност като преподавател в Русенския университет „Ангел Кънчев” през 1987 г., където са й възлагани упражнения по Български език на чуждестранни студенти, лекции и упражнения по Съвременен български език (морфология и лексикология), лекции по Словесно изпълнителско изкуство, по Увод в европейското езикознание. Д. Благоева е чела лекции по Корпусна лингвистика към МП „Компютърна лингвистика. Интернет технологии в хуманитаристиката” към ФСлФ, СУ „Св. Климент Охридски”.

В периода 1988 г. – 1992 г. Диана Благоева подготвя като докторантка на самостоятелна подготовка дисертация на тема: „Темпорални валентности на глаголите в българския и полския език”, която защитава успешно, и придобива през 1993 г. научната степен „доктор по филология” (кандидат на филологическите науки).

От 1995 г. Диана Благоева започва дейността си в ИБЕ в Секцията за българска лексикология и лексикография като н.с. II ст. От 1987 г. е н.с. I ст., а през 2006 г. получава научното звание „доцент”.

Диана Благоева-Стефанова е била ръководител на Секцията за българска лексикология и лексикография в периода 2010 – 2012 г., а от 2012 г. и понастоящем е заместник-директор на ИБЕ.

В конкурса за „професор“ по направление 2.1. Филологии (Български език – лексикология и лексикография) доц. д-р Диана Благоева-Стефанова се представя с впечатляваща библиография от монографии, речници, студии и статии, публикувани в български и чуждестранни (главно славянски) издания и сборници. Общата библиография включва 2 монографии, 12 речника, 6 студии, 74 статии, 7 публикувани рецензии за книги, езикови бележки, преводи на научна литература от полски език (включително 1 монография), съставителство и редакция на 8 книги. Изключително важно и представително за настоящия конкурс е и участието на кандидатката в създаването на електронни ресурси за българския език: 1. *Български национален корпус* (http://www.ibl.bas.bg/BGNC_bg.htm), 2. *Лексикални ресурси „Инфолекс“* (<http://infolex.ibl.bas.bg/>), включени в системата Meta-Share (<http://www.meta-net.eu/meta-share>). Създаване на концепцията за ресурсите, методическо ръководство на дейността и участие в изработването на: 2.1. База данни на неологизмите в българския език – съставяне на речниковите статии на 1400 нови думи (половината от материала, включен в базата данни); 2.2. Синонимна база данни: съставяне на синонимните редове на прилагателните имена; 2.3. Регистър на фразеологизмите (редакция); 2.4. Антонимна база данни (редакция); 2.5. Библиографска информационна система по българска лексикология, лексикография и фразеология. 3. *Лексикален портал „Неолекс“* (<http://neolex-bg.org/bg/>).

Кандидатурата на доц. д-р Диана Благоева отговаря на всички изисквания на ЗРАС и на специфичните изисквания на ИБЕ към БАН за заемане на академичната длъжност „професор“, а именно: стаж по специалността, минимален срок на заемане на академичната длъжност „доцент“, брой публикации (най-малко 50), участие в научни форуми, брой цитирания на общия брой трудове (не по-малко от 50), участие в и ръководство на научни проекти.

Кандидатката е член на 3 международни редакционни колегии (в Полша), има рецензионна експертна дейност, член е на две научни организации в България – Българско лексикографско дружество и Съюз на учените в България. Ръководител е на един докторант.

Най-важен в настоящия конкурс е образът на доц. д-р Диана Благоева-Стефанова като учен изследовател. Според представените за конкурса публикации нейните научни интереси могат да бъдат обобщени в три основни направления – неология и неография, славянска лексикография и корпусно базирана лексикография. Голяма част от публикациите по неизбежност са в съавторство – става въпрос за създаване и обработване на огромни по мащаб ресурси, но не само декларациите за авторско участие, но и по-ранни публикации ясно очертават областта на научни интереси, разволя на позициите и открояват научния принос на кандидатката.

Основната област на научен интерес, засвидетелстван и в ранните публикации на Д. Благоева, е много динамична по своята същност – неологизми и оказионализми. Пред изследователя е предизвикателството да регистрира динамика на процесите буквално в момента на тяхното протичане. Една от основните заслуги е диференциране на признаците за разграничаване на неологизми и оказионализми от синхронна гледна точка. Много важно е с методологията и инструментариума на „класическата“ теория да бъдат описани и определени в строго научен аспект явления, присъщи на съвременната реч, които са естествено свързани с новите технологии, но имат отношение и към младежкия сленг, към професионалните говори и медийния език и обикновено се регистрират в социолингвистични изследвания.

Ако се опитаме да определим най-общо съществената разлика между класическата, традиционна лексикография и предизвикателствата пред съвременната лексикография, то тя се корени в процеси, които са диференцирани в разговорната практика и в книжовната реч – наблюдават се отделно, като в разговорната практика трудно се регистрират. Затова данните от разговорната практика, често са неактуални, когато се включват в речниковото описание (напр. данните, събрани и описани от Ц. Николова и от Кр. Алексова, отразяваха явления с близо 20-годишна давност). Съвременната корпусна лингвистика обаче предоставя на лексикографията посредством корпуси, вкл. разговорни, възможности за бърза и надеждна обработка на големи текстови масиви и бази данни.

Специално следва да се отбележи приносът на Д. Благоева в определяне типологията на новите интернационализми. Авторката основателно отбелязва, че се наблюдава процес, при който в редица езици се заемат нови думи, главно от английски, което води до поява на нов пласт интернационализми. За изясняване на явлениято авторката се опира и на изследвания като това на Д. Мосъп за трансфериране на

значението при заемане от английски, или на А. Ангелов за дискурсна среда с оглед на национално специфичното значение.

Специално внимание следва да се отдели и на описанието на новите лексикални значения, възникнали въз основа на субординативна метонимия. Макар да се основават на модела на М. Попова, те отразяват новите изследвания върху предикатно-аргументната структура и са свързани с интердисциплинарното сътрудничество с други секции в ИБЕ и с работата по международни проекти.

Намирам за сполучливо понятието „интеграция на неологизмите”, както и определянето на процесите и тенденциите в областта на неологизмите като „иновации”, като по този начин се преодоляват евентуални несъгласия с традиционната дефиниторна област на утвърдени термини, отразяващи степента на усвояване от потенциална лексема до основно значение.

Корпусният подход в българската лексикография е сред основните научни и научно-приложни приноси на Д. Благоева. Неологичен речник (РНДБЕ) е първият речник, създаден върху електронен корпус (БНК). Той отразява динамиката на лексикалните процеси от подледните 20 г. в края на ХХ в. и началото на ХІ в. В публикациите, мотивиращи предимствата и необходимостта от корпусен подход в лексикографията, се изтъква необходимостта корпусът да бъде отворен, динамичен, за да дава представа за процесите, наред с известните изисквания като това за представителност. Сред предимствата на корпусно базираните речници са идентифициране на реално съществуващите граматически форми (напр. само ед.ч. или само мн.ч.), употреби (напр. само сказуемно определение, какъвто е случаят с *разноглед*), макар в този случай да смятам, че трябва да се прибави и предикативно име), установяване на колокациите, стилистично маркирани и конотативни значени и др.

Една от централните проблемни области в изследванията на Д. Благоева може да се определи посредством заглавието на статията ѝ „Неологизмите като отражение на промените в общественото и в езиковото съзнание”. Този въпрос е интерпретиран чрез анализ на актуалните процеси в българската обществено-политическа лексика, изследване на концептосферата „Общество и политика”, интернационализацията и национализацията на лексикалния пласт, свързан с обществено-политическата лексика, като проблемът е изследван и в съпоставка с чешки, като е приложен основно когнитивният подход.

Диана Благоева е изследовател с голяма наблюдателност и тънка чувствителност към процесите, които протичат в лексиката. Показателни за тези качества са

наблюденията ѝ върху един нов словообразователен метод като телескопията и обособяването на афиксоиди (напр. *-гейт*) и префиксоиди (напр. *e-*) с голяма продуктивност в съвременните словообразователни процеси, или върху дефразеологизацията.

Приносен характер имат и работите на Д. Благоева, посветени на типологията на речниците на неологизмите в славянските езици и върху принципите на систематизация в лексикографията. Адмирация заслужават популяризаторските усилия на авторката да представи академичното знание в образователния контекст на средното училище, представяйки подходи към изучаване на новата лексика или типология на новата лексика от чужд произход.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Кандидатката в конкурса е представила значителен брой научни трудове с оригинални научни приноси, като представителна част от тях са публикувани в научни сборници, издадени от академични издателства, вкл. международни. Теоретичните ѝ разработки имат и практическа приложимост. Научната и преподавателската квалификация на доц. д-р Диана Георгиева Благоева-Стефанова е безспорна.

Постигнатите от Диана Георгиева Благоева-Стефанова резултати в научно-изследователската дейност напълно съответстват на специфичните изисквания на ИБЕ към БАН за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси убедено изразявам своята положителна оценка и положителен вот за избор на доц. д-р Диана Георгиева Благоева-Стефанова на академичната длъжност 'професор' в ИБЕ към БАН по професионално направление 2.1. Филологии (Български език – лексикология и лексикография)

10. 12. 2014 г.

Изготвил становището:

(проф. д-р Радка Влахова-Руйкова)